

İlgili Kanun /Madde
6098 S. TBK/142

T.C
YARGITAY
Hukuk Genel Kurulu

Esas No. 2015/21-1323

Karar No. 2019/128

Tarihi: 12.02.2019

- İBRANAME
- İBRANAME KOŞULLARINI TAŞIMAYAN KISMİ İFANIN MAKBUZ NİTELİĞİNDE OLDUĞU

ÖZETİ: Bu maddeye göre ibra sözleşmelerinin geçerli olması için yazılı olması, ibra tarihi itibarıyla sözleşmenin sona ermesinden başlayarak en az bir aylık sürenin geçmiş bulunması, ibra konusu alacağın türünün ve miktarının açıkça belirtilmesi, ödemenin hak tutarına nazaran noksansız ve banka aracılığıyla yapılması şarttır. Bu unsurları taşımayan ibra sözleşmeleri veya ibranameler kesin olarak hükümsüz olacaktır. Gerçek anlamda ibranameden söz edebilmek için tazmin edilecek miktar ile buna karşılık alınan meblağ arasında açık oransızlığın bulunmaması koşuldur. Başka bir anlatımla, açık oransızlığın bulunduğu durumlarda anılan belge ibraname değil, ancak makbuz niteliğindedir. Bu yön ise, ibranamenin verildiği tarih göz önünde tutularak zarar görenin gerçek zararının uzman bilirkişiler aracılığı ile saptanması suretiyle belirleneceği hukuksal gerçeği ortadadır.

Yeri gelmişken açık oransızlık (açık nispetsizlik- fahiş fark) kavramını da açıklamak gerekmektedir. İsviçre Federal Mahkemesine göre açık oransızlık, karşılıklı edimler arasında “göze çarpan aşırı bir fark” anlamına gelir. Normal bir kimsenin hayat, bilgi ve görgüsüne

göre, edimler arasında olağanüstü ve aşırı bir farkın bulunması durumunda açık oransızlığın olduğu kabul edilir.

Açık oransızlık, edimler arasında bir misline yakın, bir misli veya daha fazla fark bulunmasıdır.

Gerçek anlamda bir ibranameden söz edebilmek için tanzim edilecek tutar ile buna karşılık alınacak tutar arasında açık bir oransızlığın bulunmaması gerekir.

Açık oransızlığın bulunduğu durumda belge ibraname değil, ancak makbuz niteliğindedir

MAHKEMESİ: İş Mahkemesi

Taraflar arasındaki “maddi ve manevi tazminat” davasından dolayı yapılan yargılama sonunda Eskişehir 1. İş Mahkemesince, davanın kısmen kabulüne dair verilen 05.11.2013 tarihli ve 2011/1465 E., 2013/1036 K. sayılı karar, davacılar vekili ve davalı ... vekili ile davalı Akdeniz Temizlik ve İlaçlama Hiz. Org. Tur. İnş. Bilg ve Dan. Tic. Ltd. Şti. vekili tarafından ayrı ayrı temyiz edilmekle, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 08.04.2014 tarihli ve 2014/355 E., 2014/7236 K. sayılı kararı ile;

"...1-Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle, kanuni gerektirici sebeplere göre, tarafların aşağıdaki bendlerin kapsamı dışındaki sair temyiz itirazlarının reddine,

2-Dava, sigortalının iş kazası sonucu vefatı nedeniyle hak sahiplerinin maddi ve manevi zararlarının giderilmesi istemine ilişkindir.

Mahkemece, davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Dosyadaki kayıt ve belgelerin incelenmesinden; davalı ...'nün kampüs alanındaki genel temizlik işlerini sözleşme ile davalı Akdeniz Tem. Ve İlaç. Ltd. Şti.'ye verdiği, davacılar murisi sigortalı Yaşar Kanmaz'ın bu şirketin işçisi olarak kampüs alına temizlik elemanı olarak çalışmakta iken olay tarihinde kampüs alanında kreşten iletişim fakültesine eşya taşınması işinde görevlendirilmiş olup, yüklenen eşyalar ile işçilerin de davalı üniversiteye ait kamyon kasasına bindikleri ve aracın seyri sırasında kasa kapağının açılması sonucu araçtan düşerek davacılar murisi ve diğer bir işçisinin kamyonundan düşerek vefat ettikleri, hükme esas bilirkişi kusur raporunda müteveffa işçinin olayın meydana gelmesinde % 5 oranında müterafık kusuru bulunduğu belirtilmiş, iş kazasına karışan aracın zorunlu mali mesuliyet sigortacısı ihbar olunan sigorta şirketi ile davacı eş arasında imzalanan 06.02.2012 ödeme tarihli ibranemede dava konusu olay nedeniyle 91.367,22 TL tutarın sigorta şirketinden alındığı ve poliçeye göre sigortalı aracın sahibi ile sürücüsünün de bu miktar kabiline ibra edildiğinin belirtildiği, davacı eşin ibranameyi kendisi ve velayeti altındaki davacı çocukları adına imzaladığı, bilirkişi hesap raporunda sürücüsünün de bu miktar kabiline ibra edildiğinin belirtildiği,

davacı eşin ibranameyi kendisi ve velayeti altındaki davacı çocukları adına imzaladığı, bilirkişi hesap raporunda davacı eş ve çocukların dönem zararlarından gerekli indirimler yapıldıktan sonra bulunan miktardan sigorta şirketince yapılan ödemenin davacıların miras paylarına isabet eden kısımları ile ödeme tarihinden rapor tarihinde kadar işlemiş faizlerinin tenzil edilmesi sonucu davacı eşin 28.951,87 TL, davacı çocuk Enes'in 10.894,04 TL, davacı çocuk Erdem'in 17.872,91 TL karşılanmamış zararları bulunduğu belirtilmiştir, Mahkemece davacıların maddi tazminat istemlerinin bilirkişi hesap raporu doğrultusunda karara bağlandığı anlaşılmaktadır.

Birçok Yargıtay kararında vurgulandığı üzere, alacaklının alacak hakkından vazgeçmesini ve bu surette borçlunun borçtan kurtulmasını kapsayan akde "ibra" denir. İbra alacağın tasfiyesini içeren tasarrufi bir sözleşmedir. Düzenleme tarihi itibarıyla konu ile ilgili doğrudan amir bir hüküm bulunmaması nedeniyle sorunun çözümlenmesinin ibranın doğruluk ve güven kuralına aykırı olmaması gereğine sıkı sıkıya sarılarak halledilmesinde yarar vardır.

Maddi zararı ve kusur oranı hakkında kesin fikir sahibi olması mümkün olmayan hak sahiplerinin olaydan sonra verdikleri genel ve soyut açıklamayı içerdiği kuşkusuz olan ibranameyi tümünden geçerli saymak İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Mevzuatının temel ilkelerine uygun düşmeyecektir.

Kural olarak işçiye veya hak sahiplerine yapılmış ödemenin bu miktar ile sınırlı olmak üzere bağlayıcılığı asıldır. Gerçek anlamda ödemenin söz edilecek için tazmin edilecek miktar ile buna karşılık alınan meblağ arasında açık oransızlığın bulunmaması koşuldur. Başka bir anlatımla ödemenin yapıldığı tarihteki verilerle hesaplanan tazminat ile ödenen miktar arasında açık oransızlık bulunmaması koşuldur. Ödemenin yapıldığı tarihteki verilerle hesaplanan tazminat ile ödenen miktar arasında açık oransızlığın bulunduğu durumlarda yapılan ödeme makbuz niteliğinde kabul edilebilir. Bu durumda ödemenin yapıldığı tarih gözönünde tutularak davacının karşılanmayan zararının uzman bilirkişiler aracılığı ile saptanması böylece hesaplanacak miktar ile buna karşılık alınan meblağ arasında açık oransızlığın bulunup bulunmadığını denetlemek, açık oransızlığın bulunması durumunda maddi tazminata ilişkin ödemeyi "kısmi ifayı içeren makbuz" niteliğinde kabul etmek ve yapılan ödemenin ödeme tarihindeki gerçek zararı hangi oranda karşıladığını saptamak, son verilere göre hesaplanan tazminat miktarından, yasal indirimler yapılmak suretiyle belirlenecek karşılanmayan zarardan davalı tarafın ödeme yapılan tarihe göre zararı karşılandığı oranda indirim yapmak daha sonra kalan miktara hükmetmek gerekir. Açık oransızlığın bulunmadığının tespiti halinde maddi tazminat talebinin tümünden reddine karar vermek gerekir. Somut olayda bu yönden yapılan inceleme de yapılan ödemenin açık oransızlık oluşturduğu açık olduğu halde belgeyi kısmi ifayı içeren makbuz yerine ibra olarak değerlendiren mahkeme görüşünün de doğru olmadığı açıktır.

Yapılacak iş; dava konusu zararlandırıcı olayda sorumluluğun müteselsil sorumluluk esasına dayandığı ve bozma kapsamı dışında kalarak taraflar yararına oluşan usuli kazanılmış haklar gözönünde tutularak, davacılar ile ihbar olunan sigorta şirketi arasında imzalanan 06.02.2012 ödeme tarihli ibraneme gereğince davacılar ödemenin yapıldığı tarihteki karşılanmayan zararlarının aktüerya uzmanı bilirkişi aracılığıyla saptamak, böylece hesaplanan miktarlar ile buna karşılık alınan meblağlar arasında açık oransızlığın bulunup bulunmadığını denetlemek, açık oransızlığın bulunması durumunda maddi tazminata ilişkin ödemeyi "kısmi ifayı içeren makbuz" niteliğinde kabul etmek ve yapılan ödemenin ödeme tarihindeki karşılanmayan zararları hangi oranda karşıladığını belirlemek, hüküm tarihine en yakın tarihteki ücret artışları da gözetilerek davacı hak sahiplerinin maddi zararlarını bilirkişiye hesaplatmak, bulunan miktarlardan yasal indirimler yapılarak belirlenen karşılanmayan zararlardan ihbar olunan sigorta şirketince ödeme yapılan tarihe göre zararın karşılandığı oranda indirim yapmak, daha sonra kalan miktarlar ve davacıların talepleri gözetilerek maddi tazminat istemleri ile ilgili bir karar vermektir.

3- Manevi tazminatlara yönelik temyiz itirazlarına gelince,

Gerek mülga B.K'nun 47 ve gerekse yürürlükteki 6098 sayılı T.B.K'nun 56. maddesi hükmüne göre Hakim: ölenin yakınlarına da manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verebilir. Hakimin manevi zarar adı ile ölenin yakınlarına verilmesine karar vereceği para tutarı adalete uygun olmalıdır. Hükmedilecek bu para, zarara uğrayanda manevi huzuru doğurmayı gerçekleştirecek tazminata benzer bir fonksiyonu olan özgün bir nitelik taşır. Bir ceza olmadığı gibi, mamelek hukukuna ilişkin zararın karşılanmasını da amaç edinmemiştir. O halde, bu tazminatın sınırı onun amacına göre belirlenmelidir. Takdir edilecek miktar, mevcut halde elde edilmek istenilen tatmin Duygusunun etkisine ulaşmak için gerekli olan kadar olmalıdır. 26.06.1966 günlü ve 7/7 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'nın gerekçesinde takdir olunacak manevi tazminatın tutarını etkileyecek özel hal ve şartlar da açıkça gösterilmiştir. Bunlar her olaya göre değişebileceğinden hakim bu konuda takdir hakkını kullanırken ona etkili olan nedenleri de karar yerinde objektif ölçülere göre isabetli bir biçimde göstermelidir.

Manevi tazminatın tutarını belirleme görevi hakimın takdirine bırakılmış ise de hükmedilen tutarın uğranılan manevi zararlar orantılı, duyulan üzüntüyü hafifletici olması gerekir.

Hakimin bu takdir hakkını kullanırken, ülkenin ekonomik koşulları tarafların sosyal ve ekonomik durumları paranın satın alma gücü, tarafların kusur durumu olayın ağırlığı olay tarihi gibi özellikleri göz önünde tutması, bunun yanında olayın işveren sağlığı ve güvenliği önlemlerini yeterince alınmamasından kaynaklandığı da gözetilerek gelişen hukuktaki yaklaşıma da uygun olarak tatmin

duygusu yanında caydırıcılık uyandıran oranda manevi tazminat takdir edilmesi gerektiği açıkça ortadadır. (HGK 23.6.2004, 13/291-370)

Bu ilkeler gözetildiğinde, hüküm altına alınan davacı eş yararına 25.000,00 TL ve davacı çocuklar yararına ayrı ayrı 10.000,00 TL manevi tazminatların az olduğu açıkça belli olmaktadır.

Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular nazara alınmaksızın yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, tarafların bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul olunmalı ve hüküm bozulmalıdır...." gerekçesiyle karar bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

TEMYİZ EDENLER: Davalı ... vekili ile davalı Akdeniz Temizlik ve İlaçlama Hiz. Org. Tur. İnş. Bilg ve Dan. Tic. Ltd. Şti. vekili

HUKUK GENEL KURULU KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki belgeler okunduktan sonra gereği görüşüldü:

Dava, iş kazasından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir.

Davacılar vekili; müvekkillerin murisi Yaşar Kanmaz'ın Anadolu Üniversitesi bünyesindeki Akdeniz Temizlik ve İlaçlama Tic. Ltd. Şti.'de 837,00TL ücretle çalıştığını, 12.07.2011 tarihinde ... yönetimindeki 26 EZ 708 plakalı araca yükleme yapan murisin yükleme işi tamamlandıktan sonra yolcu olarak kamyon kasasına oturduğunu, kamyon hareket ettikten sonra kasanın açılması sonucu araçtan düşerek ağır yaralandığını ve tedavi sırasında da hayatını kaybettiğini, davalıların gerek işveren gerekse adam çalıştıran olarak meydana gelen zarardan sorumlu olduklarını ileri sürerek fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla her bir davacı için 100,00'er TL (Toplam 300,00TL) maddi tazminat ile davacı ... için 50.000,00TL, müşterek çocuklar ... ve ... için ise ayrı ayrı 25.000,00'er TL (Toplam 100.000,00TL) manevi tazminatın kaza tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalılardan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Davacılar vekili 27.09.2013 harç tarihli ıslah dilekçesi ile davacı ... adına 100,00 TL olarak açılan maddi tazminat davasını 28.851,87TL arttırarak 28.951,87TL'nin; davacı ... adına 100,00TL olarak açılan maddi tazminat davasını 10.794,04TL arttırarak 10.894,04TL'nin; davacı ... adına 100,00TL olarak açılan maddi tazminat davasını 17.772,91TL arttırarak 17.872,91 TL'nin tahsilini istemiştir.

Davalı ... vekili; müvekkili üniversitenin işin yapımı için ihale açtığını ve işi davalı şirkete verdiğini, üniversite ile davalı şirket arasında asıl işveren - alt işveren ilişkisinin bulunmadığını, kazaya neden olan 26 EZ 708 plakalı aracın üniversiteye ait bir araç olduğunu, ancak davacıların murisi işçinin davalı Akdeniz...Ltd. Şti.'nin işçisi olarak çalıştığını, meydana gelen kazada üniversitenin bir sorumluluğunun

bulunmadığını belirterek açılan davanın husumet yönünden ve esas yönünden reddinin gerektiğini savunmuştur.

Davalı Akdeniz Temizlik ve İlaçlama Hiz. Org. Tur. İnş. Bilg ve Dan. Tic. Ltd. vekili; iş kazasının Anadolu Üniversitesi'nde meydana geldiğini, davalı şirketin bu olayda herhangi bir kusurunun bulunmadığını, kazada asıl kusurun davalı üniversitenin personeli olan şoför ...'e ait olduğunu, bu nedenle şirkete husumet yöneltilemeyeceğini, kaldı ki talep edilen manevi tazminat miktarının da fahiş olduğunu ifade ederek davanın reddini istemiştir.

İhbar olunan ...; kendisinin davalı ...'nde Genel Hizmetler kadrosunda İdare Müdürlüğü Biriminde memur olduğunu ve talimat verme yetkisinin olmadığını, kazanın meydana geldiği gün kreş eşyalarının bir kısmının karşı binaya taşınmasına karar verildiğini, eşyaları taşıyan işçilerden birisinin de vefat eden işçi olduğunu, ancak kendisinin bilgisi dışında eşyaların kampüs içerisinde bulunan bir başka yere araç ile taşındığını ve araçla taşıma işinin gerçekleştirilebilmesi için Ulaştırma Şefliği'nin aranarak kamyon istenildiğini sonradan öğrendiğini, kendisinin bir kusurunun bulunmadığını ve iddiaları kabul etmediğini ifade etmiştir.

İhbar olunan Dubai Group Sigorta A.Ş.; davacılar adına vekillerinin imzasıyla 91.367,22TL ödemede bulunulduğunu, bu nedenle de sigorta şirketinin sorumluluğunun ortadan kalktığını açıklamıştır.

İhbar olunan ...; olayın meydana geldiği tarihte dört aylık memur olduğunu, kaza tarihinde yanında yardımcı şoför ...'in bulunduğunu ve aracın kapısının bu şoför tarafından kapatıldığını, sonrasında da araç komutanının kendisine hareket etmesini söylediğini, kendisinin bir yetkisinin bulunmadığını belirtmiştir.

İhbar olunan ..., savunma dilekçesi sunmamıştır.

Mahkemece; 4857 sayılı Kanun'un 77. maddesinde işverenin işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almakla, araç ve gereçleri noksansız bulundurmakla, işçinin ise iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlü olduğu, işverenin işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemesinin, işçiyi karşı karşıya bulunduğu mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumluluklar konusunda bilgilendirmesinin ve gerekli eğitimi vermesinin zorunlu bulunduğu, somut olayda davacılar murisinin davalı ... bünyesinde iş alan diğer davalı Akdeniz Temizlik Ltd Şti'ye bağlı olarak çalışırken 12.07.2011 tarihinde geçirdiği kaza neticesinde ağır yaralandığı ve tedavi sırasında vefat ettiği, tarafların kusur durumunun belirlenmesi amacıyla yapılan keşif ve sonrasında alınan bilirkişi raporunda 26 EZ 708 plakalı kamyon sürücüsü ...'in % 100 kusurlu olduğunun belirtildiği, itiraz üzerine üç kişilik bilirkişi kurulundan alınan raporda davalı ...'nün % 35, üniversiteye ait 26 EZ 708 plakalı araç sürücüsü ...'in % 30, diğer davalı Akdeniz Temizlik Ltd Şti'nin % 30, ölen işçi Yaşar Kanmaz'ın ise % 5 oranında kusurlu olduğu sonucuna varıldığının bildirildiği, diğer yandan keşif sırasında

tanıkların beyanlarının alındığı; tespit edilen kusur oranlarından sonra davacıların gerçek zararlarının tespiti amacıyla hesap bilirkişisinden rapor alındığı ve dosya kapsamına göre davacılar yararına maddi tazminata hükmedilmesi gerektiğinin anlaşıldığı; öte yandan manevi tazminatın, olay nedeni ile uğranılan zarar sonucu duyulan acı ve üzüntünün kısmen de olsa giderilmesi amacına yönelik olduğu ve haksız zenginleşmeye neden olmamak kaydıyla hakkaniyete uygun bir miktarın takdir edilmesinin gerektiği, olayın oluş şekli, kusur oranları, davacıların duyduğu elem ve ızdırabın derecesi, tarafların sosyal ve ekonomik durumları, paranın alım gücü, 26.06.1966 tarihli ve 1966/7-7 sayılı içtihadı birleştirme kararının içeriği ile öngördüğü koşulların somut olayda gerçekleşme biçimi, yine hak ve nesafet kuralları gözönüne alındığında davacılar yararına manevi tazminata da hükmedilmesinin doğru olacağı gerekçesiyle maddi tazminat davasının kabulüne, manevi tazminat davasının ise kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Davacılar vekili ve davalı ... vekili ile davalı Akdeniz Temizlik ve İlaçlama Hiz. Org. Tur. İnş. Bilg ve Dan. Tic. Ltd. Şti. vekilinin ayrı ayrı temyizi üzerine hüküm Özel Dairece, yukarıda başlık bölümünde açıklanan gerekçelerle bozulmuştur.

Yerel mahkemece; manevi tazminat yönünden Özel Daire bozma kararına uyulduğu açıklandıktan sonra, haksız fiil niteliğindeki iş kazası ile ilgili talep edilen maddi tazminatın niteliği itibariyle SGK tarafından karşılanmayan zararların giderilmesine ilişkin olduğu, tazminat miktarı belirlenirken kusur oranının maddi zararın tazminine ilişkin yapılan ödemelerin kurum tarafından bağlanan gelirlerin peşin sermaye değerlerinin tespit edilen tazminattan indirilmesi suretiyle kazanılabilecek olan miktarın hesaplanmasının gerektiği, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 2011/4-824 E., 2012/134 K. sayılı kararında belirtilen ilkeler gözönüne alındığında, dava dışı sigorta şirketinin 06.02.2012 tarihinde yaptığı ödemenin rapor tarihine kadar faiziyle güncellenerek kök raporda hesap edilen tazminattan indirilmek suretiyle davacıların bakiye karşılanmamış maddi zararlarının belirlendiği, her ne kadar Özel Dairece ihbar olunan sigorta şirketi tarafından yapılan ödemenin ibra olarak değerlendirildiğinden bahisle bozma gerekçesi oluşturulmuş ise de; tüm dosya kapsamı ve hükme esas alınan 25.09.2013 tarihli bakiye maddi zararların tespiti ile ilgili ek rapora göre anılan ödemenin ibra niteliğinde olduğunun kabul edildiği bir tespit ve değerlendirmenin bulunmadığı, aksine bozma kararında değinildiği üzere sigorta şirketince yapılan ödemenin kısmi ifayı içeren makbuz niteliğinde kabul edildiği ve ödeme tarihinden hesap tarihine kadar yapılan ödemenin faiziyle güncellenmek suretiyle davacıların hak kazandığı gerçek zarardan indirildiği, bu şekilde de davacıların karşılanmayan zararlarının ortaya çıktığı, mahkemece de bu miktara hükmedildiği, kaldı ki davacıların takdir edilen maddi tazminat miktarına ilişkin herhangi bir itirazlarının ve temyiz taleplerinin olmadığı, dolayısıyla usuli kazanılmış hak kuralının da dikkate alınmasının gerektiği, dava dışı

ihbar olunan sigorta şirketinin düzenlediği poliçe nedeniyle davacıların uğradıkları maddi zarardan müteselsilen sorumlu bulunduğu, sorumluluk miktarının yasal düzenlemeler gereği poliçede kararlaştırılan limit olduğu ve sigorta şirketinin poliçe limitini ödemekle kendi sorumluluk miktarından kurtulduğu, mahkeme kararında da sigorta şirketi lehine veya aleyhine herhangi bir hüküm kurulmadığı belirtilerek maddi tazminat talebi yönünden direnme kararı verilmiştir.

Direnme kararı davalı ... vekili ile davalı Akdeniz Temizlik ve İlaçlama Hiz. Org. Tur. İnş. Bilg ve Dan. Tic. Ltd. Şti. vekili tarafından ayrı ayrı temyiz edilmiştir.

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; somut olayda 06.02.2012 tarihli belgeye istinaden yapılan hesaplamasının tazminat ile ödenen miktar arasında açık bir oransızlık içerip içermediği, buna göre ödemenin mahkemece “kısmi ifayı içeren makbuz niteliğinde bir belge” olarak mı yoksa “ibraname” olarak mı kabul edilmesi gerektiği; sonuca göre yeniden bilirkişi incelemesi yaptırılmak suretiyle hesaplanan zarar miktarından ihbar olunan sigorta şirketince ödeme yapılan tarihe göre zararın karşılandığı oranda indirim yapılarak, kalan miktarlar ve davacıların maddi tazminat yönündeki talepleri dikkate alınarak bir karar verilmesinin gerekip gerekmediği noktasında toplanmaktadır.

Uyuşmazlığın çözümü için öncelikle ibra kavramını açıklamakta fayda bulunmaktadır.

İbra, alacak ve borcu doğrudan doğruya ve kesin olarak ortadan kaldırır. Tam ibrada borcun tamamı, kısmi ibrada ise borcun ibra edilen kısmı sona erer. Bunun sonunda borçlu da borcundan tam veya kısmen kurtulur (Eren, F.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21. Baskı, Ankara 2017, s.1299).

İbra sözleşmesi, iş hukukunda geniş bir uygulama alanına sahip olmasına, işçinin iş sözleşmesinden doğan tazminat ve diğer işçilik haklarının sona ermesine ve İsviçre Borçlar Kanunu'nun 115. maddesinde düzenlenmiş olmasına rağmen, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda bu konuya ilişkin bir düzenleme yer almamıştır.

Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda (BK) yer bulmayan ibra sözleşmeleri 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda (TBK) açıkça düzenlenmiş olup, bu Kanun'un “İbra” başlıklı 132'nci maddesi, “Borcu doğuran işlem kanunen veya taraflarca belli bir şekle bağlı tutulmuş olsa bile borç, tarafların şekle bağlı olmaksızın yapacakları ibra sözleşmesiyle tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabilir.” hükmünü içermektedir.

Yine TBK'nın “Ceza Koşulu ve İbra” başlıklı 420. maddesi ise;

“Hizmet sözleşmelerine sadece işçi aleyhine konulan ceza koşulu geçersizdir.

İşçinin işverenden alacağına ilişkin ibra sözleşmesinin yazılı olması, ibra tarihi itibarıyla sözleşmenin sona ermesinden başlayarak en az bir aylık sürenin geçmiş bulunması, ibra konusu alacağın türünün ve miktarının açıkça belirtilmesi, ödemenin hak tutarına nazaran noksansız ve banka aracılığıyla yapılması şarttır. Bu

unsurları taşımayan ibra sözleşmeleri veya ibraname kesin olarak hükümsüzdür.

Hakkın gerçek tutarda ödendiğini ihtiva etmeyen ibra sözleşmeleri veya ibra beyanını muhtevi diğer ödeme belgeleri, içerdikleri miktarla sınırlı olarak makbuz hükümsüzdür. Bu hâlde dahi, ödemelerin banka aracılığıyla yapılmış olması zorunludur.

İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri, destekten yoksun kalanlar ile işçinin diğer yakınlarının isteyebilecekleri dâhil, hizmet sözleşmesinden doğan bütün tazminat alacaklarına da uygulanır.” düzenlemesine yer vermiştir.

Bu maddeye göre ibra sözleşmelerinin geçerli olması için yazılı olması, ibra tarihi itibarıyla sözleşmenin sona ermesinden başlayarak en az bir aylık sürenin geçmiş bulunması, ibra konusu alacağın türünün ve miktarının açıkça belirtilmesi, ödemenin hak tutarına nazaran noksansız ve banka aracılığıyla yapılması şarttır. Bu unsurları taşımayan ibra sözleşmeleri veya ibranameler kesin olarak hükümsüz olacaktır. Gerçek anlamda ibranameden söz edebilmek için tazmin edilecek miktar ile buna karşılık alınan meblağ arasında açık oransızlığın bulunmaması koşuldur. Başka bir anlatımla, açık oransızlığın bulunduğu durumlarda anılan belge ibraname değil, ancak makbuz niteliğindedir. Bu yön ise, ibranamenin verildiği tarih göz önünde tutularak zarar görenin gerçek zararının uzman bilirkişiler aracılığı ile saptanması suretiyle belirleneceği hukuksal gerçeği ortadadır.

Yeri gelmişken açık oransızlık (açık nispetsizlik- fahiş fark) kavramını da açıklamak gerekmektedir. İsviçre Federal Mahkemesine göre açık oransızlık, karşılıklı edimler arasında “göze çarpan aşırı bir fark” anlamına gelir. Normal bir kimsenin hayat, bilgi ve görgüsüne göre, edimler arasında olağanüstü ve aşırı bir farkın bulunması durumunda açık oransızlığın oluştuğu kabul edilir.

Açık oransızlık, edimler arasında bir misline yakın, bir misli veya daha fazla fark bulunmasıdır.

Gerçek anlamda bir ibranameden söz edebilmek için tanzim edilecek tutar ile buna karşılık alınacak tutar arasında açık bir oransızlığın bulunmaması gerekir.

Açık oransızlığın bulunduğu durumda belge ibraname değil, ancak makbuz niteliğindedir. Bu nedenle sigortalı işçi veya hak sahipleri tarafından verilen ibranamenin gerçek ibra veya kısmi ödemeyi içeren makbuz niteliğinde olup olmadığının saptanması önem taşır.

Bunun için hesap bilirkişisinden alınacak raporla ibranamenin verildiği tarihteki veriler esas alınarak sigortalının gerçek zararı tespit edilmeli, böylece işverence tazmin edilmesi (somut olayda sigorta şirketi tarafından ödeme yapılmıştır) gerekli tutar ile buna karşılık ibranameyle alınan tutar arasında açık oransızlık bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir.

Sigortalı veya hak sahiplerinin gerçek zararı ile ibranameyle alınan tutar arasında açık oransızlık yoksa belge, geçerli bir ibraname niteliğinde olduğundan maddi tazminat davasının reddi gerekir. Sigortalının hesaplanan gerçek zararı ile

ibranamede işverenden alındığı açıklanan tutar arasında açık oransızlık varsa ibra belgesi kısmi ödemeyi gösteren makbuz niteliğindedir (Güneren, A.: İş Kazası Veya Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları, Ankara, 2010, s. 1074,1075 vd).

Somut olayda; ihbar olunan sigorta şirketi ile davacılar vekili arasında imzalanan ibraname başlıklı belge; "...kaza dolayısıyla vefat eden YAŞAR KANMAZ adına kanuni varisi olarak ...den 91.367,22TL tazminat bedelini almakla, sigorta poliçesi hükümleri tamamen yerine getirilmiş olduğundan adı geçen şirketi işbu kazadan dolayı kendisine yönelen her türlü borçtan ve taahhütlerden kayıtsız şartsız ve gayrikabili rücu ibra eylediğimizi 1213016 sayılı poliçeyle sigortalı vasıta sahip ve şoförünü tahsil ettiğimiz 91.367,22TL miktara kadar ibra ettiğimizi beyan ve kabul ederiz." yönünde beyanlar içermekte olup, davacılar vekilince belgenin üzerine fazlaya dair her türlü talep ve dava hakların saklı olduğu ibaresi eklenmiştir. Ödemeye dair bu belge hesaplama sırasında dikkate alınmış ve açık oransızlık bulunduğu belgenin kısmi ifayı içeren bir makbuz niteliğinde olduğu kabul edilerek hesaplama yapılmıştır.

Her ne kadar Özel Dairece mahkemenin ihbar olunan sigorta şirketi tarafından yapılan maddi tazminata ilişkin ödemeyi ibra olarak değerlendirdiği belirtilmiş ise de; bu kabulün maddi hataya dayalı olduğu, gerek bozma kararında gerekse yerel mahkeme kararında belgenin "kısmi ifayı içeren makbuz" niteliğinde olduğunun benimsendiği görülmüştür.

Nitekim, yerel mahkemece de Özel Daire tarafından yapılan bu maddi hata vurgulanmak suretiyle hükmedilen maddi tazminat miktarları yönünden direnme kararı verilmiş; aynı kararla davacı ... için 40.000,00TL, ... için 20.000,00TL, davacı ... için 20.000,00TL manevi tazminatın olay tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline de hükmedilmiştir.

Bu durumda maddi tazminat yönünden sigorta şirketince yapılan ödemenin kısmi ifayı içeren makbuz niteliğinde olduğu vurgulanarak ve bu şekilde inceleme yaptırılarak verilen direnme kararı ile manevi tazminat yönünden tarafların karşılıklı iddia ve savunmaları, dosyadaki tutanak ve kanıtlar, direnme kararında açıklanan nedenler, kusur durumu ve davacıların uğradığı zarar ile olayın meydana geldiği tarihteki paranın alım gücü dikkate alındığında yeniden belirlenen miktarın yerinde olduğu belirgindir. SONUÇ: Davalı ... vekili ile davalı Akdeniz Temizlik ve İlaçlama Hiz. Org. Tur. İnş. Bilg ve Dan. Tic. Ltd. Şti. vekilinin temyiz itirazlarının ayrı ayrı reddi ile kararın yukarıda açıklanan nedenlerle ONANMASINA, aşağıda dökümü yazılı (1.590,87 TL) harcın temyiz eden davalı Akdeniz Ltd.Şti.den alınmasına, karar düzeltme yolu kapalı olmak üzere 12.02.2019 tarihinde oy birliği ile kesin olarak karar verildi.